

Etická komise Univerzity Palackého v Olomouci

Předseda: doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.

filip.scerba@upol.cz

Usnesení Etické komise Univerzity Palackého ve věci skupiny autorů níže specifikovaných článků

Dne 30. 8. 2022 proběhlo jednání Etické komise Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „EK“), a to za účelem projednání podnětu doc. Mgr. Pavla Banáše, Ph.D. ve věci skupiny autorů níže specifikovaných článků.

EK jednala ve složení:

doc. RNDr. Gabriela Ivana Víková, Th.D., doc. MUDr. Petr Konečný, Ph.D., prof. Ing. Aleš Lebeda, DrSc., CSc., JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D., doc. MUDr. Richard Salzman, Ph.D., doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D. (předseda EK), MUDr. Renata Vařeková, Ph.D. a doc. PhDr. Ludmila Veselovská, Ph.D.

Etická komise jednomyslně přijala toto

Usnesení

Etická komise Univerzity Palackého v Olomouci konstatuje, že v jednání skupiny autorů spočívajícím v publikaci článků

- Synthesis and evaluation of Na⁺/K⁺-ATP-ase inhibiting and cytotoxic in vitro activities of oleandrigenin and its selected 17β-(butenolidyl)- and 17β-(3-furyl)- analogues (*European Journal of Medicinal Chemistry*, 2020);

- Synthesis and evaluation of cytotoxic and Na⁺/K⁺-ATP-ase inhibitory activity of selected 5α-oleandrigenin derivatives (*European Journal of Medicinal Chemistry*, 2019);

- Inhibition of Na⁺/K⁺-ATPase by 5,6,7,8-tetrafluoro-3-hydroxy-2-phenylquinolin-4(1H)-one (*Biochimie*, 2017);

- Covalent binding of cisplatin impairs the function of Na⁽⁺⁾/K⁽⁺⁾-ATPase by binding to its cytoplasmic part (*Biochemical Pharmacology*, 2012);

- Na⁺/K⁺-ATPase inhibition by cisplatin and consequences for cisplatin nephrotoxicity (*Biomedical papers of the Medical Faculty of the University Palacky, Olomouc, Czechoslovakia*, 2014);

- Flavonolignans As a Novel Class of Sodium Pump Inhibitors (*Frontiers in Physiology*, 2016)

neshledala porušení Etického kodexu zaměstnanců a studentů Univerzity Palackého v Olomouci.

Odůvodnění

V podnětu podaném doc. Mgr. Pavlem Banášem, Ph.D. bylo formulováno podezření z neetického jednání v souvislosti s publikací výše uvedených odborných článků, přičemž zásadní pochybnosti se týkaly zejména článku Flavonolignans As a Novel Class of Sodium Pump Inhibitors (*Frontiers in Physiology*, 2016). Konkrétně se mělo jednat zejména (velmi stručně vyjádřeno) o odřezání částí gelů v obrázku č. 2, které mělo zavdávat podezření o nepřípustné manipulaci s daty. Podnět doc. Banáše byl založen na pochybnostech, které o dodržení etických principů vědecké práce v souvislosti s předmětnými články zazněly na webu Pubpeer.com; v návaznosti na to doc. Banáš požádal o odborná vyjádření několik odborníků, přičemž úspěšný byl u dvou, a to prof. Lukeše a prof. Svobody (viz dále). Doc. Banáš se domáhal primárně toho, aby jeho podnět byl podrobněji prověřen, a to s oporou o nezávislé expertní posudky, a aby autoři dodali veškerá zdrojová data k uvedeným publikacím.

EK požádala doc. RNDr. Martina Kubalu, Ph.D. a prof. Ing. Miroslava Strnada, CSc., DSc., aby jako zástupci autorských kolektivů poskytli své vyjádření k věci; následně byl o repliku k těmto vyjádřením požádán i doc. Banáš. EK pak o věci jednala při ústním jednání dne 30. 8. 2022, na které byli pozváni doc. Kubala, prof. Strnad i doc. Banáš. EK poté dospěla k následujícím závěrům.

Pokud jde o výhrady, resp. pochybnosti, které se objevily na webu Pubpeer.com ve vztahu k předmětným článkům, musí EK nejprve upozornit na to, že tyto výhrady ve skutečnosti projevila jen jediná osoba, a to osoba vystupující anonymně pod přezdívkou „Bupleurum fruticosum“. Bez zajímavosti není ani to, že osoba s touto přezdívkou na uvedeném webu neprojevila žádnou jinou aktivitu, tzn. že se omezila výhradně na komentování předmětných článků. Pochybnosti týkající se předmětných článků tedy projevila na webu Pubpeer jediný, a to anonymní subjekt, který navíc své aktivity soustředil účelově výhradně na předmětné články. EK proto nemůže tento zdroj považovat za seriózní a natolik věrohodný, aby sám o sobě vyvolával důvodné podezření na nedodržení etických principů při publikaci předmětných článků a aby odůvodňoval potřebu dalšího (expertního) zkoumání těchto článků.

Pokud jde o první expertní vyjádření, které na žádost doc. Banáše poskytl prof. RNDr. Julius Lukeš, CSc., v něm je sice vyjádřeno, že způsob zpracování SDS-PAGE gelu v článku doc. Kubala a dalších autorů, publikovaném ve *Frontiers in Physiology* (2016), nepovažuje za vědecky obhajitelný, nicméně nijak tento závěr neodůvodňuje. Prof. Lukeš navíc výslovně uvedl, že odřezáním částí SDS-PAGE gelu mohlo dojít k ovlivnění odborných závěrů jen

v minimální míře. Prof. Lukeš rovněž sice tvrdí, že „rozhodně“ mohlo dojít k porušení integrity vědecké práce a danou věcí by se měla zabývat Etická komise UP, avšak opět tento závěr jakkoli nevysvětluje.

Druhé expertní vyjádření k věci poskytl doc. Banášovi na jeho žádost prof. Mgr. Petr Svoboda, Ph.D. Toto jeho vyjádření bylo výrazně podrobnější v porovnání s výše zmíněným vyjádřením prof. Lukeše. Prof. Svoboda v něm konstatoval, že úprava gelu ve výše uvedeném článku je nevhodná pro prezentaci v publikaci, nicméně že jde o marginální problém, který nepředstavuje zkreslení výsledků purifikace. Prof. Svoboda dále výslovně uvedl, že „Samotný ořez gelu nelze automaticky považovat za falsifikaci a běžně se aplikuje kvůli omezenému prostoru v publikacích.“ Kriticky vyznívá jeho připomínka, že z publikace není moc jasné, jak byla NKA připravena – to je však otázka správného popsání metodiky, nikoli možné falsifikace či jiného neetického jednání. Vyjádření obsahuje též určitou polemiku s argumentací doc. Kubaly, ovšem i v tomto případě se jedná o to, zda byla, či nebyla chyba oříznout část gelu, ani náznakem není vyslovováno podezření z neetického jednání. Navíc výslovně uvádí, že to, co označuje za chybu, nepředstavuje pro závěry publikace zásadní problém. V rámci odpovědi na otázky položené doc. Banášem prof. Svoboda konstatuje, že způsob zpracování gelu považuje za nevhodný a složitě obhajitelný, nicméně že je v oboru do jisté míry tolerovaný. Prof. Svoboda dále uvedl, že se nedomnívá, že by odřezáním části gelu došlo k ovlivnění odborných závěrů v dané publikaci. Zásadní je jeho závěr, že v případě zmíněné publikace nejde o hrubé porušení integrity vědecké práce. Daný problém s gelem hodnotí jako jeho nedbalé zhodnocení a zpracování výsledku, s tím, že ořez gelu není *a priori* důkaz úmyslu podvádět.

EK konstatuje, že ani z uvedených expertních vyjádření nelze dovodit důvodné podezření z neetického jednání souvisejícího s publikací předmětných článků. Vyjádření prof. Lukeše je značně nekonkrétní, strohé a blíže nezdůvodněné. Vyjádření prof. Svobody pak jednoznačně vyznívá tak, že ořezání gelu považuje za chybné z hlediska metodologického, resp. prezentačního, avšak nelze z něj dovodit žádné pochybnosti ohledně dodržení etických standardů souvisejících s publikací článku.

Lze tedy shrnout, že podnět doc. Banáše, na jehož základě bylo zahájeno řízení před EK, se reálně opírá o pochybnosti prezentované na webu Pubpeer anonymním uživatelem, který navíc své aktivity soustředil účelově výhradně na předmětné články, a o zcela nekonkrétní a blíže nezdůvodněné vyjádření prof. Lukeše. Takové podklady však podle přesvědčení EK vůbec nemají vést k zahájení řízení před EK, a pokud již toto řízení zahájeno bylo, nemohou odůvodňovat potřebu dalšího zdlouhavého a nákladného expertního posuzování záležitostí, o kterých vlastně neexistují věrohodné pochybnosti (ohledně dodržení etických standardů vědecké práce). EK v této souvislosti zdůrazňuje, že není vyšetřujícím orgánem, který by měl automaticky zajistit přezkoumání dodržení pravidel vyplývajících z Etického kodexu UP jen proto, že si to přeje podatel určitého podnětu. Jestliže takový podnět neobsahuje informace, z nichž by vyplývalo skutečně důvodné podezření z porušení Etického kodexu UP, EK nepovažuje za spravedlivé a legitimní, aby v těchto případech prodlužovala nejistotu osob, s nimiž je řízení vedeno, resp. aby byly z rozpočtu UP odčerpávány finanční prostředky na úhradu nákladných expertíz.

V Olomouci 20. 9. 2022

doc. JUDr. Filip Ščerba, Ph.D.

předseda Etické komise UP